

BISER, Šerif
Former Yugoslavia Witnesses Documentation Project
Bosnian
RG-50.586*0001

Box 1, Tape 1

U ovom intervjuu Šerif BISER govori o progonu židovskih obitelji u Sarajevu, njegovu uključenju u antifašistički pokret i kasnjem uhićenju. Detaljno opisuje boravak u koncentracijskom logoru u Jasenovcu te objašnjava nastavak antifašističkog djelovanja nakon puštanja na slobodu u travnju 1944.

[01:] 00:30:00 – [01:] 09:22:14

Predstavlja se: BISER Šerif, rođ. 1925 u Derventi; išao u 2. realnu gimnazije kada je 1941. u Sarajevu započeo rat; 1942. priključio se antifašističkom pokretu; 1943. uhićen i otpremljen u Jasenovac; kaže da je njegova sestra **Nadja [Nadija] Biser** bila pripadnica NOR-a od 1942. do oslobođenja; kaže da je bio sekretar SKOJ-ske grupe u gimnaziji; kaže da je u razredu bilo mnogo članova SKOJ-a; opisuje kako je svaki dan u školi nedostajao jedan učenik židovske ili srpske narodnosti ili član antifašističkog pokreta; kaže da je stanovao u Hajduk Veljkovo ulici br. 2, gdje je živjelo i pet židovskih obitelji: **Alkalaj, Atrias, Kohn, Papo, Altarac**; kaže da su židovske obitelji noću uhićene i odvedene bez imovine; opisuje odnos ustaškog režima prema Židovima (žute trake i uhićenja) i kaže da ga je to potaknulo na antifašističko djelovanje; opisuje kako su susjedi Židovi zamolili njegovu majku da sačuva njihove dragocjenosti i nakit dok se oni ne vrate.

[01:] 09:22:15 – [01:] 17:52:14

Opisuje kako je kći iz obitelji **Alkalaj** došla 1947. po obiteljske stvari; opisuje kako se u napuštene židovske stanove useljavaju ustaške obitelji; kaže kako je u njegovoj ulici živjelo mnogo imućnih židovskih obitelji, a uhićenja su se obavljala postupno; kaže da je u svakom uhićenju sudjelovalo po 10-15 vojnika; kaže da je vojska uhićene ukrcavala u kamione s vrlo malo osobnih stvari; spominje pomirljiv stav režima prema Muslimanima; opisuje jačanje antifašističkog pokreta i nabraja (ilegalne) aktivnosti:prikupljanje novca, lijekova za partizane, odjeće, kontakti s oslobođenim teritorijem, novačenje članstva, dijeljenje letaka, informiranje javnosti; spominje svoje uhićenje u travnju 1943. i otpremanje u logor bez suđenja; kaže da su učenici koji su prestali dolaziti u školu bili uglavnom srpske ili židovske narodnosti, a među uhićenim antifašistima bilo je i Hrvata i Muslimana; kaže da je uhićen zbog priznanja školskog kolege koje je iznuđeno mučenjem; kaže da je za uhićenje bio odgovoran UNS (Ustaška nadzorna služba; **Tomičić** – šef političkog odjela UNS-a u Sarajevu); kaže da je nakon uhićenja poslan u Staru Gradišku.

[01:] 17:52:15 – [01:] 26:33:03

Kaže da je nakon uhićenja bio u istražnom zatvoru u Belediji; nabrala ostale zatvorenike u ćeliji: **Muhamed** (prezime nerazumljivo), apotekar s Bjelava; (ime nerazumljivo) **Kamenica**, student medicine; **Jusuf Sabljaković**; (ime nerazumljivo) **Mumanović**, student medicine; **Ismet Šehić**; **Franjo Šertl**; kaže da su ga tukli u pritvoru i tražili imena ostalih članova SKOJ-a, ali nije nikoga odao; kaže da su se posebno raspitivali za osobu nepoznata identiteta pod nadimkom Crni koja je organizirala skojevske grupe i partijsku organizaciju, ali on ga nije znao; poslije rata saznao je da je Crni bio **Džemal Bijedić**; kaže da nije znao mnogo ljudi u antifašističkom pokretu; opisuje kako je anonimnost bila važan element sigurnosti; nabrala svoje najbliže suradnike: **Mehmed Džinić**, **Muhamed Šabanović**, (ime nepoznato) **Fehdagić**; kaže da se zbog sigurnosti komunicira preko nadimaka: Biser je Pepi; Džinić je Rosi; jedan od nadimaka je i Radnik; kaže da mučenja u Belediji provode samo ustaše, ali ne i Nijemci; opisuje put do Stare Gradiške: od Sarajeva do Okučana vlakom, dalje autobusom; kaže da je u transportu oko 200-250 ljudi; opisuje kako su Nijemci kod Kakanja zaustavili transport i htjeli streljati zatvorenike kao odmazdu za ranije napade i rušenje mosta, ali ustaše to nisu dozvolile zbog obveze prijevoza u Jasenovac; tvrdi da su se Nijemci i ustaše dogovorili i predali im 50 zatvorenika koji su zatim ubijeni (nije video, ali čuo pucnjeve); navodi omjere odmazde: 1 stradali Nijemac ili ustaša : 50-100 zatvorenika; opisuje dolazak u logor i raspoređivanje; kaže da raspored poslova obavlja zatočenički logornik (u to vrijeme **Nijaz Salihodžić**, komandant s Kozare uhićen u ofenzivi '42); nabrala članove partijske ćelije u logoru: **Roler** (vjerojatno prezime) iz Zagreba, **Emerik Blum** iz Sarajeva, **Muhamed Đuđa**, **Remzija Omanović**; kaže da je Salihodžić tajno, po nalogu tajne ćelije, raspoređivao ljude na određene položaje unutar logora jer se znalo tko se kako držao tijekom ispitivanja u Sarajevu pa su povjerljivi ljudi dobivali bolje poslove.

[01:] 26:33:04 – [01:] 36:13:15

Govori kako radi kao čistač zahoda u bolnici, gdje ima pristup hrani i piću, a nema opasnosti od mučenja; objašnjava kako je ustaška bolnica bila izvor informacija o istočnoj fronti i partizanskim akcijama; kaže kako je informacije prenosio **Jusufu Sabljakoviću**, sekretaru partijske ćelije; nabrala članove ćelije: **Remzija Omanović**, **Muhamed Đuđa**, (ime nepoznato) **Kamenica**, **Ismet Šehić**, **Franjo Šertl**; opisuje partizansko zauzimanje Bosanske Gradiške oko Nove godine 43/44 i neuspješan pokušaj probijanja do logora; spominje kako je **Salihodžić** pogubljen; opisuje masovno pogubljenje novih zatočenika na Gradini nakon bitke na Kozari – svjedok **Fari Jajanović**, također logoraš video pokolj oko 300 novih zatočenika; opisuje kako je bio mučen u zgradi UNS-a u Sarajevu, u Albaharijevoj ulici, a kasnije i u logoru; sjeća se prijetnji smrću i nasumičnih umorstava u logoru.

[01:] 36:13:16 – [01:] 39:40:00

Opisuje rad na poljima izvan logora; opisuje kako je **Salihodžić** ubijen; spominje okrutnog ustaškog oficira **Runjaša**; kaže da nije izravno video ubojstvo, ali je jutro poslije čistio podrumsku ćeliju u kojoj je našao Salihodžićevu odjeću; tvrdi da su zatočenici koji su radili u upravi logora bili izravni svjedoci ubojstva.

[02:] 00:30:00 – [02:] 08:31:19

Opisuje pokušaj probaja iz logora 22. travnja 1945: 1200 zatočenika silom želi izaći iz logora, ustaše pucaju, preživjelo oko 35-40 ljudi; imenuje svjedoka **Abinuma** (vjerojatno prezime; živi u Splitu); imenuje **Zahida Bukurevića** koji se uspio probiti i pobjeći prema Kozari; ponovno opisuje neuspješni pokušaj probaja partizana do logora; opisuje logorske bolnice, ustašku i zatvorsku; opisuje posjet međunarodne komisije koja istražuje uvjete života u logoru.

[02:] 08:31:20 – [02:] 17:50:10

Kaže da su za uklanjanje leševa i odvoženje iz logora bili zaduženi romski zatočenici koji su i sami ubijeni kako bi se prikrili dokazi; opisuje uspješan pokušaj bijega **Salima Rasulovića**, poznanika iz Sarajeva; opisuje uspješan pokušaj bijega **Remzije Omanovića, Esada Kapetanovića** (inženjer iz Prijedora) i **Tateka** (prezime); opisuje pokušaj bijega **Emerika Bluma, Jusufa Sabljakovića** i još jednog nepoznatog zatočenika krajem 1944., samo **Blum** je preživio i pobjegao; objašnjava kako je pušten iz logora u travnju 1944; opisuje odlazak iz logora i povratak u Sarajevo; objašnjava kako je prokrijumčario izvještaje logorske partiskske organizacije i popise zatočenika koje treba razmijeniti.

[02:] 17:50:11 – [02:] 26:19:18

Opisuje kontakt s **Hamdom Misilovićem [Misinović, Misirović]**, bivšim logorašem, kojemu je predao dokumente iz logora; opisuje kako je komunicirao s logorašima: svaki logoraš smio je primiti jedan paket mjesечно, a on je u pakete skrivaо partijske izvještaje; govori kako u ožujku (vjerojatno '45) bježi u partizane; spominje spomen-park Vraca u Sarajevu; opisuje dolazak **Vjekoslava Luburića** u Sarajevo i zločine počinjene u to vrijeme; spominje **Seku Radulaški**, kolegicu iz gimnazije, koja je tada ubijena; opisuje bijeg u partizane: odlazak u Banja Luku i kontakt s **Kemom Đuzelom**, bivšim logorašem iz Gradiške, preko kojega se priključuje partizanima.

[02:] 26:19:19 – [02:] 34:55:06

Nabrala najveće „koljače“ u Jasenovcu: pukovnik **Luburić, Ljubo Miloš, Runjaš, Gagro, Vasilj, Majstorović, Filipović, Bosak**; kaže da 1947. prati suđenje **Milošu**, ali nije svjedok; povlači paralelu između holokausta i rata u Bosni od 1992-95; rekapitulira odvoženja Židova i Srba na početku rata; opisuje ustaške uniforme; svjedočio odvoženju obitelji **Alkalaj i Kohn**; rekapitulira akcije bijega iz logora: logorski komitet je planirao bijeg **Remzije Omanovića, Esada Kapetanovića** i drugih, a **Rasulović** je pobjegao na svoju ruku.

[02:] 34:55:07 – [02:] 42:02:00

Govori o različitim procjenama ukupnog broja stradalih logoraša; govori o analizi koju su proveli sami bivši logoraši utemeljenu na brojnosti i učestalosti dnevnih transporta; procjenjuje da je u Jasenovcu ubijeno 250.000 - 300.000 ljudi; pokazuje dokumente kojima dokazuje pojedine događaje: 1. pismo iz logora kojim se potvrđuje primitak paketa i izvještaja o partijskim aktivnostima; 2. odluka o puštanju iz logora i jamstvo lojalnosti NDH-u; 3. članak **Fadila Hadžića** u Vjesniku '57. o izvještaju logorske partiskske organizacije koji je iznio iz logora kad je

06/05/2006

osloboden; kratko opisuje njemačku i ustašku propagandu kojom se slavila NDH i osuđivao partizanski ustanak '41.